

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.2.56>**Р. С. Агакарян**

начальник другого слідчого відділу територіального
Державного бюро розслідувань,
аспірант Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОСТУПКИ НА ТРАНСПОРТІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті. Поняття «провадження у справах про проступки на транспорті» може бути визначено як регламентована адміністративно-деліктними нормами діяльність державних органів, якої спрямовано на розгляд справ про адміністративні проступки на транспорті, а також притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів проступків на транспорті через застосування в необхідних випадках адміністративних стягнень.

Виокремлено ознаки, що притаманні провадженню у справах про адміністративні проступки на транспорті: 1) підставою порушення адміністративної справи є вчинення адміністративного проступку на транспорті; 2) може реалізовуватись як у судовому, так і в адміністративному порядку; 3) може бути спрощеним (у разі виявлення адміністративних проступків, що зафіксовані в автоматичному режимі) та загальним (з виокремлення розрізнених стадій провадження); 4) відображає процесуальний зміст суспільних відносин, яких пов'язано з охороною прав і свобод громадян України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання Конституції України і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством; 5) матиме встановлену структуру, яку відображено у сукупності процесуальних дій, що послідовно здійснюються відповідно до норм адміністративно-деліктного права; 6) матиме наслідком застосування санкцій, яких передбачено КУпАП з урахуванням особливостей, яких передбачено законодавством про транспорт.

Встановлено, що під час порушення справи про вчинення адміністративного проступку на транспорті вчиняється комплекс першочергових процесуальних дій, пов'язаних з: установленням суб'єктного складу провадження у справах; збиранням, дослідженням та попередньою оцінкою доказів та інших обставин, що можуть мати значення для вирішення справи; юридичною кваліфікацією скоєного адміністративного проступку; надісланням повістки особі, яка притягається до адміністративної відповідальності

Ключові слова: провадження, адміністративна відповідальність, адміністративний проступок, транспорт, процесуальна дія.

Постановка проблеми. Правове регулювання притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті потребує розгляду в сучасному аспекті переформатування законодавчої бази. Наявні тенденції розвитку інституту адміністративної відповідальності за таких умов мають бути доктринально опрацьовані загалом для подальшого виявлення специфіки провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за конкретні правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий науковий внесок у розробку концептуальних засад із питань адміністративно-деліктного права зроблено такими вченими, як: Л.Р. Біла-Тіунова, Т.І. Білоус-Осінь, В.М. Бевзенко, В.В. Галунько, П.В. Діхтієвський, С.В. Ківалов, О.В. Кузьменко, О.І. Лавренова, Р.С. Мельник, С.Г. Стеценко, А.В. Стрельников, О.П. Хамходера та інші. У той же час, значна кількість питань, пов'язаних з правомірним використанням транспорту, що зазнала

реформування залишається невирішеною, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є здійснення аналізу провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті.

Основний матеріал. Як зазначено Ю.П. Битяком: «... провадження у справах про адміністративні правопорушення являє собою ряд послідовних дій, яких спрямовано на залучення правопорушників до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови» [1, с. 222]. Слушним є визначення провадження у справах про адміністративні проступки, запропоноване М.А. Слободянюк, як врегульованого КУпАП та іншими законами України порядку діяльності уповноважених органів (посадових осіб) щодо розгляду індивідуальних адміністративних справ із приводу притягнення до адміністративної відповідальності осіб, у діях (бездіяльності) яких є ознаки адміністративного проступку [2].

Провадження у справах про проступки на транспорті – це регламентована адміністративно-деліктними нормами діяльність державних органів, якої спрямовано на розгляд справ про адміністративні проступки на транспорті, а також притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів проступків на транспорті через застосування в необхідних випадках адміністративних стягнень.

Особливості провадження щодо розгляду окремих категорій проступків опосередковані різними ознаками, типу специфікою стадій провадження, суб'єктів, які беруть участь у ньому, доказів, що можуть застосовуватися, термінів тощо. Для цілей цього дослідження значення, вихідного значення матиме структуризація провадження у справах про вчинення адміністративних проступків.

Усталеним є підхід до трактування структури провадження у справах про адміністративні проступки як внутрішньої будови – систему різноманітних стадій, розмежованих цілями, завданнями та предметом здійснюваних уповноваженими суб'єктами процедурних дій. Стадії провадження послідовно змінюють одна одну: процесуальні дії – етапи – стадії – провадження [3, с. 257]. У питанні про стадії провадження у справах про адміністративні проступки на теперішній час є відсутньою єдина позиція щодо кількості та назви стадій: різні вчені виокремлюють стадії цього провадження по-різному, називаючи їх та розуміючи їхню сутність відмінно.

Адміністративно-деліктним законодавством виокремлюється два основні види провадження у справах про адміністративні проступки: звичайне та спрощене. Звичайне здійснюється у більшості справ і детально врегульовано чинним законодавством. Його характерними ознаками є: необхідність складення протоколу про адміністративний проступок; необхідність проведення адміністративного розслідування; можливість застосування заходів забезпечення, виокремлення різних строків для окремих стадій провадження у справах про адміністративні проступки; необов'язкове співпадіння суб'єкта, що фіксує адміністративний проступок, та суб'єкта, що розглядає адміністративну справу та приймає по ній рішення, тощо.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості проступків, передбачених ст. 258 КУпАП [4]. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. На відміну від звичайного, при спрощеному провадженні протокол не складається, а уповноважений орган (посадова особа) виносить постанову у справі про адміністративний проступок та накладає відповідне стягнення.

Провадження у справах про адміністративні проступки на транспорті може бути як звичайним, так і спрощеним. Перш за все розглянемо спрощене провадження, що застосовується щодо адміністративних проступків на транспорті залежно від:

- 1) виду адміністративного проступку на транспорті. До проступків, щодо яких провадження є спрощеним за цим критерієм відносяться: «викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів поїздів, прохід по залізничних коліях у невстановлених місцях» (ч. 3 ст. 109 КУпАП); «порушення правил користування засобами залізничного транспорту» (ст. 110 КУпАП); «порушення правил охорони порядку та безпеки плавання на морському і внутрішньому водному транспорті» (ч. ч. 1,2,3 ст. 114 КУпАП); «порушення правил користування морськими суднами та суднами внутрішнього плавання» (ст. 115 КУпАП); «керування судноводіями малими суднами, що підлягають обов'язковій реєстрації, водними мотоциклами, не зареєстрованими у встановленому порядку, або на які не нанесено назву (ідентифікаційний номер), або на борту яких немає необхідних сигнальних чи рятувальних засобів, судових документів, або з порушенням правил

завантаження, норм пасажиромісткості, обмежень щодо району та умов плавання» (ч. ч. 1, 2 ст. 116 КУпАП); «неповідомлення або несвоєчасне повідомлення органу реєстрації судна про будь-які зміни відомостей, що підлягають внесенню у встановленому порядку до Суднової книги України, протягом двох тижнів з дня настання таких змін» (ч. ч.1, 2 ст. 116¹ КУпАП); «ухилення від обов'язкової реєстрації судна в Судновій книзі України» (ч. 3 ст. 116¹ КУпАП); «порушення правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту» (ст. 119 КУпАП); «провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу» (ст. 134 КУпАП); «безквитковий проїзд» (ст. 135 КУпАП) [4];

2) компетенції органу, якого уповноважено розглядати адміністративні проступки на транспорті, а саме їх віднесення до відання Національної поліції проступків щодо: невиконання вимог уповноваженої посадової особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, про зупинку транспортного засобу; перевищення встановлених законодавством габаритно-вагових норм під час руху великогабаритними і великоваговими транспортними засобами автомобільними дорогами, вулицями або залізничними переїздами; порушення вантажовідправником вимог оформлення та внесення відомостей до товарно-транспортної накладної або інших визначених законодавством документів на вантаж;

3) способу фіксування адміністративних проступків на транспорті шляхом спеціальних засобів в автоматизованому режимі або режимі фотозйомки (відеозапису), що використовуються у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів.

Щодо загального провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті, то воно складається із таких стадій, як:

1) порушення справи про адміністративний проступок;

2) адміністративне розслідування щодо конкретного адміністративного проступку;

3) розгляд справи про адміністративний проступок і винесення рішення уповноваженим суб'єктом;

4) оскарження постанови по справі про адміністративне проступок (як факультативна стадія [5, с. 90]).

Моментом, з якого справа про адміністративні проступки на транспорті вважається порушеною, а провадження щодо розгляду справи є розпочатим, є момент надходження протоколу про вчинення цього проступку до органу, який уповноважений розглядати справу. У тому випадку, коли це суд, то відповідно до положень ст. 257 Кодексу України про адміністративні правопорушення, протокол надсилається до місцевого загального суду за місцем вчинення проступку разом з іншими матеріалами [4]. Складання протоколу у межах загального провадження у справах про притягнення до відповідальності за адміністративні проступки на транспорті є обов'язковою передумовою для початку провадження щодо цієї категорії правопорушень, яким зафіксовано факт порушення норми матеріального права.

До форми та змісту протоколу про адміністративні правопорушення на транспорті, законодавством встановлено загальні вимоги, яких закріплено КУпАП. Під час порушення справи про вчинення адміністративного проступку на транспорті вчиняється комплекс першочергових процесуальних дій, пов'язаних з: установленням суб'єктного складу провадження у справах; збиранням, дослідженням та попередньою оцінкою доказів та інших обставин, що можуть мати значення для вирішення справи; юридичною кваліфікацією скоєного адміністративного проступку; надісланням повістки особі, яка притягається до адміністративної відповідальності. Закінчується стадія порушення справи моментом передачі матеріалів справи про адміністративний проступок для розгляду справи по суті з урахуванням підвідомчості. Метою розглядуваної стадії є своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин справи про вчинення адміністративного проступку на транспорті.

Зміст наступної стадії провадження про адміністративне правопорушення, пов'язане – розгляд справи про вчинення адміністративного проступку, як встановлено Ю.П. Битяком, полягає у тому, що суд проводить остаточне розслідування у справі й надає правову оцінку діям особи, яку позначено у протоколі як правопорушника [1, с. 203].

Щодо структури, яку можна виокремити у межах стадії розгляду справи, то як зазначено С.С. Гнатюком, можна виокремити такі етапи:

1) прийняття та підготовка справи до розгляду: вирішення питання про належність до компетенції, вивчення змісту документів справи, витребування необхідних додаткових

матеріалів, сповіщення осіб, які беруть участь у справі, про час і місце розгляду, чи підлягають задоволенню заявлені суб'єктами провадження, клопотання;

2) розгляд справи: відкриття розгляду справи; оголошення протоколу про адміністративний корупційний делікт, заслуховування осіб, які беруть участь у справі;

3) дослідження доказів та вирішення клопотань (заслуховування висновків прокурора), внесення пропозицій щодо ліквідації причин та умов адміністративного корупційного делікту;

4) ухвалення рішення у справі: винесення однієї з постанов, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення;

5) доведення постанови до відома суб'єктів провадження [6, с. 58].

У цілому погоджуючись з обраним підходом, зазначимо, що стадія розгляду справи про адміністративний проступок закінчується прийняттям відповідного рішення. Визначення сутності судового рішення опосередковує правильне розуміння його юридичної природи та має важливе теоретичне та практичне значення.

Доцільно також звернути увагу на специфіку доказів у справах про адміністративні правопорушення у сфері транспорту. Відповідно до ст. 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення, доказами є фактичні дані, що дають змогу суду встановити факт наявності чи відсутності адміністративного правопорушення у діях особи та інші обставини, що мають значення для вирішення справи. Такими даними, зокрема, є протокол про адміністративне правопорушення; пояснення потерпілих, свідків тощо; висновок експерта; показання технічних приладів; акт огляду транспортного засобу; протокол про вилучення речей тощо [4]. Особливо різноманітний перелік доказів використовується під час розгляду справ у сфері автомобільного транспорту, зокрема по ч. 1 ст. 130 КУпАП.

Так, наприклад, у постанові Великоново-сілківського районного суду Донецької області № 220/1176/23 від 11.10.2023 року доказами по справі були: 1) протокол про адміністративне правопорушення серії ААД № 316903 від 27.07.2023 р., в якому зафіксований факт порушення п. 2.5 Правил дорожнього руху України; 2) відеозапис, який міститься в матеріалах справи, на якому зафіксований факт відмови особи від проходження медичного огляду на стан алкогольного сп'яніння; 3) рапорт лейтенанта поліції ВП № 1 Волноваського РВП ГУНП від 27.07.2023 р. [7].

Згідно з постановою Турійського районного суду Волинської області № 169/944/23 від 12.10.2023 р. доказами по справі були: 1) протокол про адміністративне правопорушення серії ДПР18№ 456124 від 22 вересня 2023 р.; 2) результати огляду на визначення стану алкогольного сп'яніння технічним приладом «Drager Алкотест» 6810 № ARCD - 0460 від 22 вересня 2023 р. та актом огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів; 3) письмові пояснення особи (правопорушника) від 22 вересня 2023 р. та розписка про зобов'язання не керувати будь-яким транспортним засобом до повного витвердження; 4) диском із записом, який свідчить про вчинення особою інкримінованого їй адміністративного правопорушення [8].

Зазначимо, що провадженню у справах про адміністративні проступки на транспорті будуть притаманними такі особливості, як:

1) підставою порушення адміністративної справи є вчинення адміністративного проступку на транспорті;

2) може реалізовуватись як у судовому, так і в адміністративному порядку;

3) може бути спрощеним (у разі виявлення адміністративних проступків, що зафіксовані в автоматичному режимові) та загальним (з виокремлення розрізнених стадій провадження);

4) відображає процесуальний зміст суспільних відносин, яких пов'язано з охороною прав і свобод громадян України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання Конституції України і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством;

5) матиме встановлену структуру, яку відображено у сукупності процесуальних дій, що послідовно здійснюються відповідно до норм адміністративно-деліктного права;

6) матиме наслідком застосування санкцій, яких передбачено КУпАП з урахуванням особливостей, яких передбачено законодавством про транспорт.

Проведене дослідження надає підстави для наступних **висновків**. Поняття «провадження у справах про проступки на транспорті» може бути визначено як регламентована адміністра-

тивно-деліктними нормами діяльність державних органів, якої спрямовано на розгляд справ про адміністративні проступки на транспорті, а також притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів проступків на транспорті через застосування в необхідних випадках адміністративних стягнень.

Звернуто увагу на специфіку доказів у справах про адміністративні правопорушення у сфері транспорту, які використовуватимуться під час спрощеного провадження. Встановлено, що під час порушення справи про вчинення адміністративного проступку на транспорті вчиняється комплекс першочергових процесуальних дій, пов'язаних з: установленням суб'єктного складу провадження у справах; збиранням, дослідженням та попередньою оцінкою доказів та інших обставин, що можуть мати значення для вирішення справи; юридичною кваліфікацією скоєного адміністративного проступку; надісланням повістки особі, яка притягається до адміністративної відповідальності

Список використаних джерел:

1. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Харків: Право, 2000. 520 с.
2. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.25545> (дата звернення: 04.07.2023).
3. Адміністративне право України: навч. посібн./ Ю.П. Битяк, В.В. Богущий, В.Н. Гаращук і др. ; под ред. Ю.П. Битяка. Харків, 2003. 576 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Стоцька М.М. Стадії провадження у справах про адміністративне правопорушення. *Право і Безпека*. 2005. Т. 4. № 3. Ст. 89–91.
6. Гнатюк С.С. Проведення в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 156 с.
7. Постанова Великоновосілківського районного суду Донецької області № 220/1176/23 від 11.10.2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104181589> (дата звернення: 04.07.2023).
8. Постанова Турійського районного суду Волинської області № 169/944/23 від 12.10.2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114104392>

Agakarian R. S. The peculiarities of proceedings in cases of bringing to administrative responsibility for misdemeanors in transport

The article is devoted to the study of the peculiarities of proceedings in cases of bringing to administrative responsibility for misdemeanors in transport. The concept of «proceedings in cases of misdemeanors in transport» can be defined as the activity of state bodies regulated by administrative-delict norms, which is aimed at considering cases of administrative misdemeanors in transport, as well as bringing to administrative responsibility the subjects of misdemeanors in transport through application in the necessary in cases of administrative fines.

The signs that are inherent in the proceedings in cases of administrative offenses in transport are singled out: 1) the reason for initiating an administrative case is the commission of an administrative offense in transport; 2) can be implemented both in a judicial and administrative manner; 3) can be simplified (in the case of detection of administrative offenses recorded in the automatic mode) and general (by distinguishing different stages of the proceedings); 4) reflects the procedural content of social relations, which are connected with the protection of the rights and freedoms of citizens of Ukraine, the rights and legitimate interests of enterprises, institutions and organizations, the established legal order, strengthening of legality, prevention of offenses, education of citizens in the spirit of exact and unwavering observance of the Constitution of Ukraine and the laws of Ukraine, respect for the rights, honor and dignity of other citizens, the rules of coexistence, conscientious performance of one's duties, responsibility to society; 5) will have an established structure, which is reflected in the set of procedural actions, which are consistently carried out in accordance with the norms of administrative and tort law; 6) will result in the application of sanctions provided for by the Code of Administrative Offenses, taking into account the features provided for by the legislation on transport.

It has been established that during the initiation of a case on the commission of an administrative offense in transport, a set of primary procedural actions is carried out, related to: establishing the subject structure of the proceedings in cases; collection, research and preliminary assessment of evidence and other circumstances that may be important for solving the case; legal qualification of the committed administrative offense; by sending a summons to a person who is subject to administrative liability.

Key words: *proceedings, administrative responsibility, administrative offense, transport, procedural action.*